

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Іванова І. І., студент

Науковий керівник: Хорошилова І. О., к. е. н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Виробничі запаси є частиною оборотного капіталу, їх чіткий, систематизований облік є запорукою ефективного управління підприємством. Відсутність достовірних даних про наявність та рух виробничих запасів може привести до помилкового управлінського обліку та як наслідок, до збитку.

Затрати на виробничі запаси служать основою та є необхідною умовою виконання програми випуску та реалізації продукції, зниження її собівартості. Важливе значення має використання виробничих запасів та потреба в них. Обсяги продукції та поліпшення її якості в значній мірі залежать від забезпеченості підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання. Виробничі запаси є великою складовою активів підприємства, за своєю класифікацією виявляють велику кількість різновидів та найменувань.

Від об'єктивності та достовірності інформації, що формується при обліку виробничих запасів, залежить сума податку на додану вартість, собівартість продукції, фінансовий результат, сума податку на прибуток [3].

Бухгалтерський облік виробничих запасів на будь-якому підприємстві – це складна система з використанням взаємопов'язаних методів та принципів. Кожна складова облікового процесу виробничих запасів окремо відіграє свою важливу функцію та їх сукупність дає змогу відтворити чітку картину діяльності суб'єкта господарювання. В практиці обліку виділяють такі його об'єкти, як, зокрема, необоротні активи, оборотні активи, капітал, зобов'язання, доходи та витрати. Вважаємо за необхідне сконцентрувати увагу на питаннях ідентифікації виробничих запасів у складі активів при надходженні на підприємство, як початкової ланки їх облікового процесу, адже від її якості залежать подальші результати облікового процесу загалом.

Згідно П(С)БО «Запаси», запаси повинні оцінюватися по найменшій із двох величин: фактичній (історичній) вартості і можливій чистій ціні реалізації, яка представляє собою

"запропоновану ціну продажу в звичайних умовах ведення бізнесу за винятком затрат на виконання робіт та затрат на продаж" [2]. Вартість запасів включає все затрати по виробництву, обробці та інші витрати, що несе підприємство для доставки, розміщення запасів та приведення їх в належний стан. Не включаються в собівартість, а враховуються в якості затрат в період їх виникнення наступні затрати: зверх нормативні збитки сировини, трудозатрати та інші невиробничі затрати; затрати по зберіганню готової продукції; загальні адміністративні витрати; затрати на продаж.

При надходженні запаси оцінюють по фактичній собівартості - її визначення залежить від шляху надходження. Номенклатура витрат, що формують фактичну собівартість значна і може містити в собі митні збори, винагороду посередникам, витрати за страхуванням в дорозі, витрати по доведенню до відповідного стану і таке інше. Якщо запаси надійшли безоплатно, то їх оцінюють за ринковою вартістю на дату прийняття. Аналогічним чином оцінюють запаси, отриманні в разі вибуття іншого майна. Якщо запаси надійшли від засновників в рахунок зносу в уставний капітал, то їх оцінюють за згодою сторін. Запаси можуть бути продуктом власного виробництва та їх оцінюють за прямими фактичними витратами. Якщо запаси надходять за договором обміну, то їх оцінюють за вартістю майна що передається, розраховують виходячи з ціни можливого продажу. Якщо запаси надходять за договором імпорту, то оцінку проводять за вартістю вираженій в іноземній валюті, використовуючи курс НБУ або інший курс, встановлений договором [4].

Запаси є одним із основних видів оборотних активів що відображаються в балансі. Для забезпечення реальності оцінки балансу необхідно враховувати, що запаси можуть морально застаріти, втратити свої технічні якості, ринкова ціна на них може знизитися і т.п. Для забезпечення принципу передбачливості на кінець звітнього періоду, проводиться порівняння облікової і ринкової ціни запасів, оцінка буде здійснюватися по найменшій вартості.

Управління запасами на підприємстві передбачає організацію контролю за їх фактичним станом. Необхідність організації служби контролю за станом запасів обумовлена підвищенням стягувань в разі виходу фактичного розміру запасу за рамки, передбачені нормами запасу.

Контроль за станом запасів здійснюється через систему рівномірної поставки — через рівні проміжки часу замовляється постійна кількість одиниць товару.

При перевірці використання ресурсів в виробництві керуються основними положеннями по складу витрат, що включені в собівартість продукції (робіт, послуг) та методичними рекомендаціями по плануванню та калькулюванню собівартості (робіт, послуг), розробленими та затвердженими відповідними міністерствами та відомствами. Основними джерелами перевірки виробничих запасів є сальдові та оборотні відомості руху матеріальних цінностей, книги складського обліку матеріалів [2].

Окрім записів бухгалтерського обліку джерелом інформації про товарно-матеріальні цінності служить первинна документація: приходні ордери, вимоги та інші первинні документи по надходженню й вибуттю виробничих запасів що грають важливу роль в організації обліку, оскільки є його основою. Безпосередньо по первинним документам здійснюється попередній, поточний та послідовний контроль за рухом, збереженням та наступним використанням матеріальних ресурсів. Первинні документи по руху матеріалів повинні ретельно оформлюватися, обов'язково містити підписи осіб, що здійснили операції та коди відповідних об'єктів обліку [5]. Контроль за дотриманням правил оформлення руху матеріальних ресурсів покладений на головного бухгалтера та керівників відповідних підрозділів підприємства.

Зазначаємо також, що доречно приділити увагу не тільки процесу обліку запасів, а й їх аналізу. Говорячи про аналіз виробничих запасів, доречно звернутися до напрямів його впровадження на підприємстві, а саме:

- аналіз складу, структури та руху виробничих запасів;
- аналіз дотримання норм виробничих запасів;
- аналіз забезпечення потреби джерелами покриття виробничих запасів;
- обґрунтування оптимальної партії закупівлі виробничих запасів;
- аналіз інтенсивності використання виробничих запасів [4].

Процес обліку виробничих запасів на промислових підприємствах України залишається досить неефективним, це зумовлено низкою проблем, які перешкоджають отриманню вчасної, повної та достовірної інформації про їх стан та рух. Встановлено, що

категорія «запаси» – це не тільки об’єкт обліку, а й об’єкт управління. Визначено, що ідентифікація виробничих запасів у складі активів при надходженні на підприємство є початковою ланкою їх облікового процесу. В роботі узагальнено документальне оформлення господарських операцій щодо придбання виробничих запасів у постачальника на умовах попередньої оплати. Доведено, що оцінка виробничих запасів при вибутті відіграє важливу роль в бухгалтерському обліку, оскільки від її якості безпосередньо залежать фінансові результати підприємства, а також показники його фінансового стану.

Зважаючи на інформаційний розвиток суспільства, використання електронного обліку виробничих запасів є актуальним, при цьому можна забезпечити швидкість та зменшити трудомісткість цього процесу.

Література.

1. Бегун С. Особливості визнання та оцінки виробничих запасів / С. Бегун // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2015. - № 3. - С. 74-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_3_15.

2. Макаренко А.П. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник/ А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Ю.В. Подмешальська, Н.С. Чакалова. – Запоріжжя : ЗДІА, 2018. - 602 с.

3. Меліхова Т.О. Обґрунтування функцій внутрішнього та зовнішнього аудиту податків / Т.О. Меліхова // Наука й економіка : науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – Хмельницький, 2010. – Вип. 2 (18). – С. 116–120.

4. Меліхова Т.О. Документування обліку розрахунків з постачальниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства / Т.О. Меліхова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 6. – С. 166–169.

5. Меліхова Т.О. Вплив обліку оренди на рівень фінансової безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, Ю.В.Подмешальська // Культура народів Причорномор’я. – Симферополь, 2011. – № 217. – С. 61–63.